

נס בליעת עדת קרח – כ'מסננת' או כ'משפך'?

ספר דברים פרק יא

(ב) וידעתם היום כי לא את בניכם אשר לא ידעו ואשר לא ראו את מוסר ידוד אלהיכם את גדלו את ידו החזקה וזרעו הנטויה... (ו) ואשר עשה לדתן ולאבירם בני אליאב בן ראובן אשר פצתה הארץ את פיה ותבלעם ואת בתיהם ואת אהליהם ואת כל היקום אשר ברגליהם בקרב כל ישראל: (ז) כי עיניכם הראת את כל מעשה ידוד הגדל אשר עשה:

רש"י

(ו) בקרב כל ישראל – כל מקום שהיה אחד מהם בורח הארץ נבקעת מתחתיו וכולעתו אלו דברי רבי יהודה

אמר לו רבי נחמיה: והלא כבר נאמר ותפתח הארץ את פיה ולא פיותיה א"ל ומה אני מקיים בקרב כל ישראל א"ל שנעשית הארץ מדרון כמשפך וכל מקום שהיה אחד מהם היה מתגלגל ובא עד מקום הבקיעה:

ואת כל היקום אשר ברגליהם – זה ממונו של אדם שמעמידו על רגליו:

שאלות הרבי על רש"י זה:

1. תיאור הבליעה בפסוק זה די ברורה למה נזקק רש"י לשני הפירושים ה'דרושיים' הללו? [ובפרט שבסיפור המקורי בפרשת קרח לא הזכיר מזה מאומה!]
2. מהלשון 'אלו דברי רבי יהודה' משמע שאינם תואמים פשוטו... ובפרט שהשאלה על דבריו מפורטת בדברי ר' נחמיה – מדוע א"כ הביא רש"י דברי ר"י – ועוד כפי ראשון!
3. גם פירושו על תיבת 'היקום' חורג מפירושה הרגיל שכוללת כל הבריאה [כלומר גם בהמותיהם וכדומה] – למה פירשה כ'ממונו'?
4. גם ייפלא ששינה סדר הפסוק תחילה ד"ה 'בקרב כל ישראל' ואח"כ 'ואת היקום' שכתוב לפני זה?!

מבאר הרבי בשיחתו:

הוקשה לרש"י מדוע משה בשחזרו את הסיפור, מזכיר רק את בליעת דתן ואבירם ומשמיט את 'קרח' המנהיג הראשי של המרד?

רמב"ן על דברים פרק יא פסוק ו

- (ו) והזכיר ואשר עשה לדתן ולאבירם ולא הזכיר קרח ועדתו שיצאה אש מלפני ה' ותאכל אותם,

בעבור כי איש זר הקרב להקטיר קטורת הוא מלאווי התורה, ולעולם הוא נענש לדורות כאשר קרה גם לעזיהו (דהי"ב כו יט), על כן לא מנאו באותות המדבר:

5. וצ"ל וכי בגלל שגם בדורות מאוחרים נענש עוזיהו בעונש פלאי [בצרעת ולא בבליעה], זו סיבה שלא להזכיר זאת בפני בני דור המדבר לזרזם במצוות מחמת הניסים שראו במו עיניהם?

ולפי זה גם קריעת ים סוף לא היה לו להזכיר באותות המדבר, כי גם הירדן נבקע להם ויעברוהו ביבשה [וגם נהר גינאי לרפב"י]...

רבינו בחיי על דברים פרק יא פסוק ב ... אבל לא הזכירו משה דרך ענוה כי נתבייש מחטא האיש ההוא הקרוב לו, או שרצה להזכיר את אלו, לפי שהעיון פניהם יותר מכלן ויצאו נצבים והיו מחרפים ומגדפים, כמו שהזכירו ז"ל:

6. וצ"ל וכי משוא פנים יש בדבר? ובפרט שחציפות-קרח גדולה משלהם, שנחלק על נבואת משה ואמר: "דברים אלו אתה בודה מלבך", שזהו ערעור על יסודי התורה, והוא חמור יותר מדברי דתן ואבירם שהיו רק לזול בכבודו של משה, ולמה השמיטו?

**אין זאת אלא שהפירוש כה פשוט
שרש"י אפילו איננו מתייחס לפשוט – ההשמטה:**

הרי כל הקטע הזה עוסק במופתים שג'לא את בניכם אשר לא ראו' אלא] 'עיניכם הרואות' שראיתם כולכם במו עיניכם!

**הנה נפתח בסיפור המעשה המופיע בפרשת קרח
ונחזי גופא דעובדא היכי הוי:**

ספר במדבר פרק טז
וַיְדַבֵּר יְהוָה אֶל מֹשֶׁה לֵאמֹר: (כד) דַּבֵּר אֶל הָעֵדָה לֵאמֹר הֲעָלוּ מִסְבִּיב לְמִשְׁכַּן קִרְחַ דְּתָן וְאַבְיָרָם: ... (כו) וַיַּעֲלוּ מֵעַל מִשְׁכַּן קִרְחַ דְּתָן וְאַבְיָרָם מִסְבִּיב וְדָתָן וְאַבְיָרָם יֵצְאוּ נֹצְבִים פֶּתַח אֹהֶל יְהוָה וַיִּשְׁיֶהוּם וּבְנִיָּהֶם וְטָפָם:

.... (לב) וַתִּפְתַּח הָאָרֶץ אֶת פִּיהָ וַתַּבְלַע אֹתָם וְאֶת בְּתִיָּהֶם וְאֶת כָּל הָאָדָם אֲשֶׁר לְקִרְחַ וְאֶת כָּל הָרְכוּשׁ: ... (לד) וְכָל יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר סָבִיבֵתִיָּהֶם נָסוּ לְקָלָם כִּי אָמְרוּ פֶּן תִּבְלַעֵנוּ הָאָרֶץ:)

הא למדת שרק "משפחת קרח" נהיינו "כל האדם אשר ... קרח" ולא הוא בעצמו נבלעו באדמה, והעיקר שגם בני משפחתו של קרח שנבלעו עם אהליהם, לא ראו העם מי נבלע, כיוון שהיו כולם ספונים באהליהם,

רק דתן ואבירם שיצאו נצבים בריש גלי פתח אהליהם יחד עם בני ביתם, בליעתם הם היא שנראתה בפירסום לעיני כל ישראל!

ושמא תאמר: וקרח היכן היה?

ספר במדבר פרק טז
(יז) וַיִּקְחוּ אִישׁ מִחֶתְתּוֹ וּנְתַתָּם עָלֵיהֶם קִטְרֹת וְהִקְרַבְתֶּם לִפְנֵי יְהוָה אִישׁ מִחֶתְתּוֹ חֲמִשִּׁים וּמֵאֲתָיִם מִחֶתֶת וְאַתָּה [קרח] וְאַהֲרֹן אִישׁ מִחֶתְתּוֹ: (יח) וַיִּקְחוּ אִישׁ מִחֶתְתּוֹ וַיִּתְּנוּ עָלֵיהֶם

אֵשׁ וַיִּשְׂמוּ עָלֵיהֶם קִטְרֹת וַיַּעֲמְדוּ [קרח עצמו עם 250 מקריבי הקטורת] פֶּתַח אֹהֶל מוֹעֵד וּמֹשֶׁה וְאַהֲרֹן:

הרי שלא ראו ישראל את בליעתו

ומפורש כן בגמרא: מסכת סנהדרין דף ק"א/א
ואמר רבי יוחנן קרח לא מן הבלועים ולא מן השרופין לא מן הבלועין דכתיב ואת כל האדם אשר לקרח ולא קרח ולא מן השרופים דכתיב באכול האש את חמשים ומאתים איש ולא קרח..

**ומה שראו כולם במו עיניהם הוא רק
בליעת דתן ואבירם ובני משפחתם!**

וכאן חוקשה לרש"י!

כיצד אפשר לומר שבליעתם היתה 'בקרב כל ישראל'? הרי פי הארץ נפתח במחנה של שבט ראובן, שם היו אהלי דתן ואבירם – הרי שלא כל השבטים ראו זאת במו עיניהם?!

עונה רש"י:

– כל מקום שיהיה אחד מהם צורת הארץ נזקעת מתחתיו וכולעתו אלו דברי רבי יהודה

ל'בורחים' [מפחד אזהרתו של משה] שהתפזרו בכל שבטי ישראל נפערו להם 'פיות' רבות, כך שכולם ראו את בליעתם בכל מקום [רק קרח לא ברח, כי חשב שהוא נפלט]

אבל הקושי בפירוש זה: והלא כבר נאמר ותפתח הארץ את פיה ולא פיותיה? לכן הוזקה לפירוש השני!

ומה אני מקיים בקרב כל ישראל? [איך ראו זאת כל ישראל] ... שנעשית הארץ מדרון כמשפך וכל מקום שיהיה אחד מהם היה מתגלגל וזא עד מקום הצקיעה:

והקושי: רק את המשפך ראו – ולא את ה'בליעה' עצמה!

ואין להוכיח שרש"י סבור כד' יוחנן – ולא כמתניתא: במתניתא תנא קרח מן השרופין ומן הבלועין מן הבלועים דכתיב ותבלע אותם ואת קרח, מן השרופין דכתיב [ואש יצאה מאת ה'] ותאכל את חמשים ומאתים איש וקרח בהדייהו

מדוע א"כ השמיים משה את בליעתו של קרח עצמו?

כבר פירש"י סנהדרין דף ק"א/א
מן הבלועים ומן השרופין היה – שנכרפה נשמתו [בפתח אוהל מועד] וגוף קיים, ולאמר כך נתגלגל עד מקום הבלועין ונבלע, לכתוב בפרשת פנחס ותבלע אותם ואת קרח עמהם,

כלומר, בזמן שנבלעו דתן ואבירם ומשפחתו של קרח, הרי 'כל ישראל נסו לקולם' וברחו ממקום ה'בליעה' – כך שכאשר 'נתגלגל קרח' לשם אחרי ה'בליעה' ונבלע – כבר לא היו צופים! ולא יכול משה לומר 'עיניכם הרואות'...

מעלה נוספת בפירוש ר' נחמיה

כי עיקר ההוכחה של משה שלא מלבי' היא מ'אם בריאה יברא הוי'ה' [ולא מופת של משה] וז"ש: זיהי כבלותו לדבר' – ותפתח הארץ' [בלי כל פעולה או לחש מצד משה]

ומי יכול להעיד על כך?

רק אלו שהיו שם במקום ה'בליעה'

ומה שהוצרכו לנס מיוחד לכל אחד ואחד מהם?

שלא יאמרו לא כל החולקים נבלעו – ומקרה הוא! ומעתה

אם הפירוש 'היקום' קאי על בהמותיהם, שגם הן נבלעו כל

בהמה ובמה בייחוד – הרי"ז ניסא למגנא!

לכן פירש"י: והיקום אשר ברגליהם' ממונו של אדם

שמחלוקתם נבעה מ'ישות' של עשירותם

לכן הוצרכו 'לבטל לגמרי' מציאותם

'לשיטתיהו' של ר' יהודה ור' נחמיה

